

Reseberättelse från Arsenalen och Strängnäs domkyrka av Thomas Kloos

Det var totalt knappt 30 personer som genomförde bussresan till Strängnäs den 19 april 2024 för att besöka Arsenalen och domkyrkan.

Arsenalén

Arsenalén är Skandinaviens största museum i sitt slag! Utställningen visar den militära fordonsutvecklingen och 1900-talets historia, från T-Forden fram till dagens modernaste stridsvagnar. Det finns både svenska fordon och utländska. De utländska är dels sådana som köpts in för prov och försök och fordon som man bytt till sig eller fått till skänks.

På plats i museet finns 75 fordon. Totalt äger museet 375 fordon där de flesta använts inom den svenska armén. Arsenalén drivs av en privat, ideell stiftelse. Arsenalén är en del av nätverket Sveriges Militärhistoriska Arv. Förutom att vara museum kommer Arsenalén även att vara Statens Försvarshistoriska Museers centrala fordonsmagasin.

Vi guidades av två f.d. officerare vid Södermanlands Regemente, Christer Holm (vänstra bilden) och Jaak Kallak (högra bilden).

Nedan följer ett axplock av de fordon som förevisades

Stridsfordon som varit i tjänst i Sverige

Först en kort förklaring till hur man benämner stridsfordonen i Sverige, ingen regel utan undantag dock.

De äldre vagnarna (fram till andra världskrigets slut) benämndes med årtal, exempelvis *Stridsvagn m/31*.

Från 1950-talet infördes en annan nomenklatur som bygger på **kaliber och i vilken ordning** de anskaffades/modifierades.

Exempel: Stridsvagn Centurion anskaffades i flera omgångar och versioner. De första hade en 81 mm kanon och benämndes Strv 81 (kaliber och version nummer 1). Därefter anskaffades en modernare

version med 105 mm kanon som blev Strv 101. Efter det modifierades vagnarna med 81 mm kanon med samma 105 mm kanon som Strv 101 och som blev Strv 102. Efter det gjorde Stridsvagns S entré också den med en 105 mm kanon och som följaktligen blev Strv 103. Mot slutet av livslängden gjordes en genomgripande modifiering av Strv 102 som då kom att benämnas Strv 104.

Centurion (vid sidan av rester från Berlinmuren)

Totalt inköptes mellan åren 1953 och 1958 totalt ett antal av 350 stridsvagnar av typen Centurion i olika versioner från Storbritannien. Efter vissa tidiga uppgraderingar var vagnen utrustad med en 10,5 cm kanon och två st kulsprutor. Vikten var 50 ton och drevs av en bensinmotor som slukade hundratals liter

per mil i terräng. I ett senare skede uppgraderades 80 vagnar med ny kraftöverföring och dieselmotor. Den sista Centurion togs ur tjänst 1990 i Sverige.

Stridsvagnen har blivit en av de mest använda stridsvagnarna runt om i världen, där ett flertal var i tjänst fram till 1990-talet.

Stridsfordon 90 (Här den svenska varianten med Bofors 40 mm kanon)

I stridsfordon 90 sitter föraren nere i chassit medan skytten sitter högt placerad uppe i tornet. Längst bak i fordonet finns dessutom utrymme för sju stridsutrustade soldater.

För att rikta in kanonen och kulsprutan använder skytten ett sikte med laseravståndsmätare och eldledningssator.

Eldledningssatorn gör, tillsammans med gyro och accelerometer, att observation och skjutning kan ske även när fordonet är i rörelse. Siktet är också utrustat med ett IRV-system (Infra Red Vision) för att kunna användas även vid mörker eller nedsatt sikt.

Exportvarianten med 30 och 35 mm kanon har blivit en mycket stor exportframgång för BAE Hägglunds med Saab som underleverantör av sikte- och eldledningssystem.

Strv 103 (Stridsvagn S)

Stridsvagn 103 är en svensk stridsvagn tillverkad av Bofors, designad av Sven Berge. Den har blivit allmänt känd som Stridsvagn S. Strv 103 har en unik konstruktion med ett tornlöst chassi. Kanonen är fast lagrad i chassit och pekar rakt fram. Riktning av kanonen sker genom att hela fordonet manövreras. Den utvecklades i slutet av 1950- och början på 1960-talet och

levererades till svenska armén mellan 1967 och 1971. Åren 1967–1971 levererades 290 exemplar av Stridsvagn 103 och var i tjänst fram till 2001. Strv S har alltsedan introduktionen varit omdebatterad huruvida det är en stridsvagn eller inte på grund av avsaknaden av ett rörligt torn.

Leopard 2 (Strv 122)

Med insikter som gjorts under försök under 1980-talet stod det klart att Sveriges föråldrade stridsvagnar inte motsvarade moderna krav. Att fortsätta utvecklingen av en ny svensk stridsvagn bedömdes bli för dyrt och ta för lång tid.

Efter en upphandlingsprocess beställdes 1994 120 stridsvagnar av typen Leopard 2A5, som kom att benämnas Strv 122, för leverans under andra hälften av 1990-talet. Det fordon som anskaffades byggde på ett beprövat koncept men med ett antal viktiga modifieringar. Skyddet förstärktes avsevärt vilket bland annat framgår av den kilformade tornfronten på bilden ovan. Pansaret på torntaket ökade i tjocklek vilket var en framsynt åtgärd kopplat till vad vi ser drönare kan göra idag. Till detta förbättrades ledningsförmågan genom integrationen av ett datoriserat ledningsstöd.

På den tiden hade Sverige både pansar och mekaniserade brigader och Strv 122 var avsedd för pansarbrigaderna. I planerna ingick också en anskaffning av 160 stridsvagnar för de mekaniserade brigaderna. Den tyska staten erbjöd Sverige ett förmånligt avtal för 160 befintliga Leopard 2 A4. De levererades i mitten av 1990-talet, alltså före Strv 122, och kom att benämnas Strv 121. Strv 121 återlämnades till Tyskland i samband med de stora neddragningarna runt 2010.

Sverige tecknade i slutet av 2024 kontrakt för att anskaffa 44 nya stridsvagnar Leopard 2 A8 samt renovera och modifiera resterande av Försvarmaktens befintliga 122. De nyanskaffade stridsvagnarna kommer att benämnas stridsvagn 123B och de modifierade stridsvagn 123A. Totalt kommer Sverige då att förfoga över 154 strv123 (Ett antal har skänkts till Ukraina)

Utländska vagnar

M4 Sherman, var en medeltung amerikansk stridsvagn som utvecklades under början av andra världskriget. Vagnen kom att se stor framgång under krigets gång och medverkade på alla större fronter mot axelmakterna

T-34 var en sovjetisk medeltung stridsvagn som tillverkades mellan 1940 och 1958. Stridsvagnen anses i allmänhet av många historiker ha varit krigets kanske mest effektiva, ändamålsenliga och inflytelserika stridsvagnskonstruktion. Vagnen kunde enkelt produceras i tusental av Sovjet och var den mest producerade under kriget.

T72 är en sovjetisk stridsvagn som började tillverkas 1971 och var den vanligaste stridsvagnen i Sovjetunionen från 1970-talet fram till upplösningen av Sovjetunionen. Den har tillverkats i 25 000+ exemplar i ett flertal länder.

I dag är T-72:an en av de vanligaste stridsvagnarna i världens arméer och förekommer särskilt i de delar av världen

där konflikter är troliga. Styrkan med T72 är framför allt den låga profilen och en kraftig beväpning (125 mm kanon) med möjligheter att skjuta pansarvärnsrobotar genom eldröret och därigenom öka räckvidden kraftigt. T72 har tre mans besättning med automatladdning vilket möjliggör en hög skydds nivå i valda riktningar till en förhållande låg vikt (ca 45 ton).

T72 togs fram under kalla kriget för att möta västs pansarförband i stora pansarslag på de öppna fälten. Detta resulterade i låg profil, starkt frontalt skydd i ± 30 graders sektorn samt ammunitionslagring lågt i vagnen. Svagheter av ett sådant koncept ser vi i Ukraina idag. Förhållandevis svagt pansar i taket och en "krutdurk" i botten på vagnen resulterar i många fatala ammunitionsbränder där tornet kan kastas i väg flera tiotal meter av explosionen.

Ergonomi och omvårdnad om personalen är inte heller ett prioriterat område. En anekdot skulle kunna exemplifiera detta. Inuti de ryska stridsvagnarna (i varje fall de äldre) med automatladdning finns stor risk för kläm- och krosskador när kanonen laddas. Fysiska skydd för besättningen saknas men väl en varningsskylt; "Det är förbjudet att ha händer bakom mekanismen då pjäsen laddas för då kan funktionen störas".

Strängnäs domkyrka

Strängnäs domkyrka invigdes omkring 1291 och har sedan byggts till och om flera gånger. Den karakteristiska tornhuven uppfördes på 1700-talet. Här finns sevärdheter som två altarskåp tillverkade i Bryssel på 1400-talet, Karl IX:s gravmonument och prinsessan Isabellas gravmonument i alabaster. I Strängnäs domkyrka kan du också njuta av konserter och evenemang året runt.

Genomgång av vår guide i kyrkan. (Altarskåpet i bakgrunden till vänster)

Karl IX:s och Kristina d.ä:s begravningsregalier

Orgeln

Altarskåp vid högaltaret från 1480–1490, med bilder från julens evangelium och, när man öppnat skåpet, passionshistorien, tillverkat i Flandern och 1490 färdigställt i Bryssel (i en Brysselverkstad). Skåpet är skänkt av biskop Kort Rogge och är ett av Sveriges största altarskåp.